

KEREKES DÓRA

A „repülő hollandi” Fred Taral Alagon

Fred Taral 1901-ben lovagolt először az alagi versenypályán, ezt követően egészen 1908-ig rendszeresen visszatért a „Pest megyei Szaharába”. Nem ő volt az első amerikai lovas Alagon, de az úttörők közé tartozott. Az amerikai zsoké európai karrierje a 19. század végén, a 20. század elején kezdődött, amikor az újfajta (amerikai) lovaglási stílus a tengeren innen is meghódította a zöld gyepet. Az amerikai lovasok Európába, illetve az Osztrák-Magyar Monarchiába hozatala a lóspport akkori kisebbségi krízishelyzetén volt hivatott enyhíteni. Mind a hivatásos, mind az úrlovas mezőnyben kevesen voltak, akik nagyszámú versenyen indultak volna.

Különösen az úrlovasokra volt jellemző, hogy az év eleji nevezéskor még szép számmal jelentkezők közül sokan valójában csak 1-2 versenyen vettek részt.¹ Az amerikai zsoké új stílusukkal érdekesebbé tették a versenyeket, ismét odavonzották a közönséget, megélnékvált a gyep.

Taralt a tatai istállóban futtató Péchy Andor hozta Európába és adta az angol Henry Milne tréner kezei alá. Péchy – a sejtelmes „Matchless” társaság nevében – üzleti ügyekben utazott az Egyesült Államokba, ahol – nagy lótarló és lóverseny-rajongó lévén – találkozott a New York-i zsokéklub vezetőjével, August Belmonttal (1853–1924). Utóbbi ajánlotta figyelmébe Fred Taralt, akinek már túl nagy volt a testsúlya ahhoz, hogy Amerikában sikerrel lovagolhasson.² Belmont becsületes, józan, szorgalmas embernek írta le a zsokét, aki kiváló karriert futott be az Újvilágban.

Fred – teljes nevén Frederick John – Taral 1867. augusztus 2-án született az Illinois államabeli Preoriában. Édesapja, Jean-François (később: Frank) Taral (1833–1908) elzász-lotaringiai, édesanyja, Catherine Fries (1845–1882) bajor származású volt.³ Házasságukból öt gyermek született, Fred volt a legidősebb fiú. A szülők egy farmot vezettek Preoriában, a lovakat Fred itt szerette meg, illetve itt tanult meg bánni is velük. 1883-ban futotta első telivér lovas versenyét a Washington Park gyepén.⁴ Három év múlva már győztesként távozott ugyaninnen. Karrierje hamarosan felfelé ívelt. 1889-ben a New Orleans-i Fair Grounds-on a Louisiana Derbin versenyzett, majd hamarosan James Robert (1838–1913) és Foxhall Keene (1867–1941) istállójához szerződött, ahol a világhírű *Domino*t lovagolta.⁵ Nyergében 1893-ban megnyerte a New York-i Belmont Futurity Stakes-t, majd ugyanebben az évben, de *Diabló*val a Brooklyn

Invitational Stakes-t.⁶ Ekkor kapta Foxhall Keene-től a „*Flying Dutchman*” (repülő hollandi) becenevet⁷ – hozzáátéve, hogy Taral nem holland, hanem német-flamand családból származott.

1894-ben a baltimore-i Preakness Stakes-t (*Assignee*),⁸ valamint New York három legfontosabb versenyét is megnyerte: a Brooklyn *Dr. Rice*-szal,⁹ a Metropolitan Handicap versenyt és a Suburban Stakes-t pedig *Ramapo* nyergében.¹⁰ 1895-ben és 1896-ban további sikereket aratott. Amerikai pályafutásának csúcsa az 1899. évi Kentucky Derby-n aratott győzelme volt, ahol a Morris testvérek *Manuel* nevű lovát vitte győzelemre.¹¹

Hatalmas siker volt ez, de Taral tudta: 52 kg-os súlyával amerikai zsokékarrierjének vége van. Az Egyesült Államokban ekkor a versenylovasok súlya jellemzően 36 és 45 kg között változott, így Taralnak új lehetőség után kellett néznie.¹² A szorgalmáról és becsületességéről híres „kisember” pont jókor találkozott tehát Péchy Andorral. Az amerikai zsoké 1900 végén érkezett meg Tatára, és itt is kezdte meg a szezonra való felkészülést. Tatán – az Osztrák-Magyar Monarchia Lajtán inneni felén – az elsők között jött létre lovak trenírozására alkalmas telep még 1867-ben, amelyet gróf Esterházy Miklós József (1839–1897) alapított. A tatai telepeken hosszú évtizedeken keresztül angol trénerok végezték a lovak felkészítését. Itt idomított többek között Robert Smart, John Beeson, George Hitch, John Metcalf, Charles Planner vagy Henry Milne, akik közül többen később az alagi tréningközpontba tették át a székhelyüket. Henry Milne – aki sosem hagyta el Tatát – az Üchtritz-Péchy-istállónak dolgozott. Taral hozzá került zsokéként, de a lovas „sportsman” nem egyedül érkezett: hozta feleségét, Jessie Colemant és fiát,

Taral *Domino* nyergében az 1893-as New York-i győzelmekor

6 https://en.wikipedia.org/wiki/Brooklyn_Invitational_Stakes

7 www.racingmuseum.org/hall-of-fame/jockey/fred-taral.html

8 https://en.wikipedia.org/wiki/Preakness_Stakes

9 https://en.wikipedia.org/wiki/Brooklyn_Invitational_Stakes

10 https://en.wikipedia.org/wiki/Metropolitan_Handicap;

https://en.wikipedia.org/wiki/Suburban_Stakes; Ebben az esztendőben

20.000 dollárt keresett, ami rekordfizetésnek számított az országban. *Boston Globe*, 1895. február 18.

11 <https://www.kentuckyderby.com/history/kentucky-derby-winners>

12 *Vadász- és Versenylap*, 1902. február 8. 56.

1 *Allgemeine Sport-Zeitung*, 1903. február 22. 179.

2 *Neues Wiener Tagblatt*, 1925. február 16. 5.

3 <https://www.ancestry.com/genealogy/records/jean-francois-frank-taral-24-2jpygs>;

<https://www.findagrave.com/memorial/14320549/catherine-taral>

4 www.racingmuseum.org/hall-of-fame/jockey/fred-taral.html

5 <http://tberitage.com/Portraits/Domino.html>

Johnt is.¹³ 1901-ben már az istálló első számú zsokéjaként neveztek a monarchiabeli versenyekre.¹⁴ Tatán – későbbi alagi kollégájával – Schejbal Józseffel is együtt dolgozott.¹⁵ Az amerikai zsoké jellemzően csak a lóversenyidényben maradtak Európában. Novemberben hazatértek és februárban jöttek ismét az öreg kontinensre. Krúdy Gyula így írt erről: „Tartal jelentette a májust – az ifjonti Pestet, amelyben minden valamirevaló úriember kötelességének tartotta, hogy tavasz jöttével patkó alakú tűt nyomjon a nyakkendőjébe. Taryl nevének felbukkanása jelentette, hogy a Stefánia útról elsöpörték a telet, odabent a városban újmódi női ruhák mutatkoznak, nem ritkán a pepiták, mert akkoriban még leginkább a bécsi szabónók mondták meg, hogyan kell tavaszkor öltözködni. Az amerikai zsoké száraz arcával, karikalábain megérkezik a keleti stáción, és jöttével tavaszi mosolygásba kezdenek a pesti utcák, még azok az eldugott belvárosi sikátorok is [...]”¹⁶

Fred Taryl az 1901. évi bécsi tavaszi meetingen mutatkozott be, és hamar mind Bécsben, mind Budapesten és Alagon a közönség kedvencévé vált. Azt tartották róla, hogy mindig, minden versenyenél tudta: az adott lovat hogyan, milyen tempóban és módon lovagolja meg.¹⁷ Krúdy – a lóversenypályák írója – így látta Taryl: „Ha Taryl

felvette a versenyt ellenfeivel: ritkán maradt le; ha Taryl egyszer előre tudott jutni a viszontagságos futtatópályán, akkor elsőnek érkezett be lovával, még ha a levegőbe kellett azt emelni; Taryl tudott minden veszélyről, rigolyáról, jó és rossz erkölcsről, amely a lóban rejtőzködik.”¹⁸ Taryl 1901-ben érkezett először Alagra is, ahol az Alagi-díjon Péchy Andor *Falbját* lovagolta – nem sok sikerrel.¹⁹ Ennek ellenére ebben az évben (valamint 1901 és 1909 közötti pályafutása során még négy alkalommal) ő lett a hivatásos zsoké legjobbja; fő kenyéradója, Péchy Andor szerint még seprűnyélen lovagolva is megnyerte volna e versenyeket.²⁰ Ezt bizonyította is: 1902-ben Péchy *Macdonald* nevű lovával Német Derby-t nyert.²¹ A Taryl név ekkoriban márkanévvé (*brand*) is vált: cipőpasztát, parfümöt, nyakkendőt neveztek el róla, az üzleti életben pedig a győzedelmes és szerencsés embereket Tarylnek nevezték. Budapesten éppen ebben az időszakban volt a kabaré felfutó korszaka, és a kis amerikai zsokéról több kuplét is írtak.²² Még vicc is született róla:

„Vigan játszik a zenekar a turfon. Az utolsó futam előtt a kottasztozgató oda lép a karmesterhez:

– Karmester urnak jelentem alássan, mit játszunk az utolsó futamnál? – Taryl-t győzelemre...”²³

Taryl a szabadidejét is igyekezett tartalmasan eltölteni: nem kártyázott és ivott, mint legtöbb pályatársa, de szeretett lőni, boksizolni és biliárdozni.²⁴

Népszerűsége, jelleme (megvesztegethetetlennek tartották) és sikeressége miatt a korabeli futatók egymással versenyezve próbálták szerződteni legalább egy-egy futamra. A „repülő hollandi” az Üchtritz–Péchy-istálló mellett lovagolt Szemere Miklósnak (1902), Gustav von Springernek (1903–1908), Pejacevich Albert grófnak (1904), Festetics Tasziló grófnak (később hercegnek, 1904–1905), Geist Gáspárnak (1906) és sok más lótulajdonosnak Karlsbadban, Bécsben, Budapesten és Alagon is. Szép monarchiabeli győzelmei közé tartozik, hogy 1908-ban Gustav von Springer *Peregrinjé* nyergében megnyerte a Király-díjat.²⁵

1909-re végképp nem bírta megtartani versenyzői súlyát, így edzői karrierbe kezdett. A németországi Frankfurt am Mainban működő, Arthur és Carl von Weinberg birtokában álló magánistállóban nyert tréneri állást, ahol ebben a minőségében is több sikert könyvelhetett el. *Amorinóval* 1916-ban – immár trénerként – Német Derby-t nyert.²⁶ 1914-ben, közvetlenül az első világháborút megelőzően tért haza Amerikába, ahol egy ideig még trénerkedett, majd kávéházat (más források szerint szállodát) nyitott New York-ban, ahol mindig szívesen látta a közép-európai kivándorlókat.²⁷ Visszatért még Európába, 1917-ben a kiváló adottságokkal rendelkező *Pergolesét* idomította,²⁸ de a világháború utáni zűrzavaros állapotok nem kedveztek a lóspornak. 1918-ban végleg hazaköltözött.

Taryl az általa idomított Pergolesével

Felesége halála után, 1920-ban ismét megnősült, Edna May Albertet vette el. Utóbbi a nagybeteg, tüdővészben szenvedő Taryl kifizetője, így a „repülő hollandi”, az amerikai és az európai pályák egykor ünnepelelt hőse egyedül és szegényen halt meg 1925. február 13-án a New York állambeli Jamaicában. Sírja a Kew Gardensbeli Maple Grove temetőben áll.²⁹

13 *Der Morgen*, 1925. február 16. 13. John Taryl Gustav von Springernél kezdett lovagolni, és szép sikereket ért el a versenypályán. Hamar megnőtt azonban a súlya, és így inkább az istállóknak dolgozott, sokszor apja mellett. Kiválóan megtanult magyarul. *Neues Wiener Tagblatt*, 1925. február 16. 5.

14 *Pesti Hírlap*, 1900. november 20. 7.

15 *Allgemeine Sport-Zeitung*, 1903. január 17. 57.

16 Krúdy Gyula: *Taryl, a csodalovas és a százéves lóverseny*. (1926) In: Uő: *Régi pesti históriák*. <https://mek.oszk.hu/00800/00869/html/02.htm>

17 *Neues Wiener Tagblatt*, 1925. február 16. 5.

18 Krúdy Gyula: *Taryl, a csodalovas és a százéves lóverseny*. (1926) In: Uő: *Régi pesti históriák*. <https://mek.oszk.hu/00800/00869/html/02.htm>

19 *Vadász- és Versenylap*, 1901. május 20. 213.

20 Bacher-Tuli Andrea: „A zöld színpad”. *A lóverseny mint a társas reprezentáció sajátos intézménye a dualizmus korában (1867–1918)* (doktori disszertáció, kézirat) 2012. 200.

21 https://de.wikipedia.org/wiki/Deutsches_Derby

22 *Neues Wiener Journal*, 1925. február 20. 6.

23 *Vadász- és Versenylap*, 1901. július 3. 328.

24 *Vadász- és Versenylap*, 1901. május 15. 227.

25 *Vadász- és Versenylap*, 1908. május 11. 264–265.

26 https://de.wikipedia.org/wiki/Deutsches_Derby

27 *Neues Wiener Journal*, 1925. február 20. 6.

28 *Sport im Bild*, 1917. november 16. 633.

29 www.racingmuseum.org/hall-of-fame/jockey/fred-taryl.html